

38. Elintarvikekeskus

Elintarvikekeskuksen lautakunta

Lautakunnan kokoonpano ja kokoukset. Elintarvikekeskuksen lautakuntaan kuuluivat kertomusvuoden aikana seuraavat henkilöt: puheenjohtajana kotitalousneuvos K. H. Laine, varapuheenjohtajana lääketieteen lisensiaatti U. E. Tötterman sekä muina jäseninä toiminnanjohtaja A. E. Katra, rouva M. M. Kulonen, talousneuvos J. Heitto, rouva A. M. Häggman, putkiasentaja J. Hämäläinen, autonkuljettaja A. A. Vainio ja tarkastaja E. J. Ylitupa.

Kaupunginhallituksen edustajana lautakunnassa oli rahatoimenjohtaja E. v. Frenckell. Lautakunnan sihteerinä oli toimitusjohtaja T. E. Ekberg, pöytäkirjanpitäjänä toimi kamreeri Y. E. Laesmaa.

Lautakunta kokoontui kertomusvuonna 10 kertaa, pöytäkirjojen pykäläluku oli 78. Saapuneita kirjeitä oli yhteensä 1 985 ja lähetettyjä 2 680.

Päätökset. Päätettiin, että kamreeri Y. E. Laesmaa tai kirjanpitäjä H. E. Pakalén yhdessä joko kassanhoitaja E. Maijalan tai toimistoapulaisen M. E. Oksasen kanssa oikeutetaan kertomusvuonna allekirjoittamaan shekit, postisiirtotiliä koskevat määräykset ym.; toimitusjohtaja T. E. Ekberg tai hänen estyneenä ollessaan kamreeri Y. E. Laesmaa oikeutettiin hyväksymään laskut sekä viimeksi mainittu tai kirjanpitäjä H. E. Pakalén hyväksymään lähetteet ¹⁾; kassantarkastajiksi kertomusvuodeksi valittiin lautakunnan jäsenet A. Katra ja J. Heitto ²⁾; hyväksyttiin v:n 1952 tilinpäätös ³⁾; hyväksyttiin lautakunnan kertomus elintarvikekeskuksen toiminnasta v. 1952 ⁴⁾; hyväksyttiin Valtion Viljavaraston ja elintarvikekeskuksen välinen sopimus viljan varastoinnista Herttoniemen kasvisvarastoon ⁵⁾; hyväksyttiin elintarvikekeskuksen v:n 1954 talousarvioehdotus ⁶⁾; päätettiin asettaa toimikunta selvittämään eräitä laitoksen henkilökunnan palkkaukseen liittyviä kysymyksiä ⁷⁾; päätettiin hankkia laitoksen kasvisvarastoon kulutuskauden aikana tarvittavat juurikasvimäärät ⁸⁾; päätettiin suorittaa tutkimus mahdollisuuksista tuoreen lantun tai porkkanan lisäämisestä koulujen ruokavalioon, lisäksi velvoitettiin laitoksen johtaja yhdessä kansakoulujen johtokunnan kanssa tutkimaan mahdollisuuksia kyselykaavakkeiden avulla saada lähempiä tietoja koululaisten kotona käyttämästä ravinnosta ja toivomuksista kouluruoan suhteen ⁹⁾; päätettiin, että laitoksen toimistoon v:ksi 1954 säästäväisyysyistä tilataan ainoastaan yksi sanomalehti, Maaseudun Tulevaisuus ¹⁰⁾; päätettiin kouluviranomaisten kehoituksesta kokeilla kolmessa suomenkielisessä kansakoulussa keittoruoan korvaamista leivällä, maidolla ja vaihtoehdoisesti juustolla tai makkaralla ¹¹⁾; valittiin työnantajan edustajiksi elintarvikekeskuksen tuotantokomiteaan vv:ksi 1954 ja 1955 varsinaisiksi jäseniksi rouva A. M. Häggman, toiminnanjohtaja A. E. Katra ja toimitusjohtaja T. E. Ekberg sekä varajäseniksi talousneuvos J. Heitto, rouva M. M. Kulonen ja lääketieteen lisensiaatti U. E. Tötterman ¹²⁾; kouluruokailukokeilujen päätyttyä joulukuussa päätettiin, että laitos siirtyy kokonaan hoitamaan varsinaista tehtäväänsä so.

¹⁾ Elint. lk. 4. 2. 5 §. — ²⁾ S:n 4. 2. 11 §. — ³⁾ S:n 20. 3. 19 §. — ⁴⁾ S:n 29. 4. 26 §. — ⁵⁾ S:n 29. 4. 27 §. — ⁶⁾ S:n 27. 8. 40 §. — ⁷⁾ S:n 25. 9. 51 §. — ⁸⁾ S:n 22. 10. 56 §. — ⁹⁾ S:n 22. 10. 57 §. — ¹⁰⁾ S:n 22. 10. 61 §. — ¹¹⁾ S:n 25. 11. 65 §. — ¹²⁾ S:n 16. 12. 74 §.

keittoruoan toimittamista kouluille, lisäksi päätettiin ottaa asia lautakunnassa uudelleen esille, mikäli kokeilun jatkaminen seuraavan kevätlukukauden aikana osoittautui tarpeelliseksi, edelleen velvoitettiin laitoksen johto tutkimaan mahdollisuuksia puuron kanssa jaettavan maitoannoksen määrän lisäämisestä kahdesta kolmeen dl:aan ¹⁾).

Kaupunginhallituksen v:n 1954 talousarvion laatimista koskeva kiertokirje merkittiin tiedoksi ²⁾).

Esitykset. Kaupunginhallitukselle tehtiin esityksiä, jotka koskivat mm. seuraavia asioita: lautakunnan oikeuttamista ylittämään eräitä kertomusvuoden tilien määrärahoja ³⁾); määrärahan myöntämistä 17 lippalakin ostamista varten laitoksen autonkuljettajille ja -apumiehille ⁴⁾); elintarvikekeskuksen käytetyn kuorma-auton myymistä ⁵⁾); henkilökuntaruokalan avaamista Koskelan vaunuhalleissa ⁶⁾); ruokatehtaan emännöitsijän ja apulaisemännöitsijän virkanimikkeiden muuttamista ⁷⁾); kaupunginkassassa olevan elintarvikekeskuksen konttokuranttitilin korkoveloituksen käytäntöönottamista ja tästä johtuvan 1 milj. mk:n suuruisen menoerän lisäämistä v:n 1954 talousarvioon ⁸⁾); elintarvikekeskuksen oikeuttamista antamaan ennakkovaroja rahtimaksujen suorittamista varten varastonhoitaja Y. H. Tuulokselle ⁹⁾); henkilökuntaruokalan avaamista tavanomaisin ehdoin teollisuuslaitosten sähkövoima-asemalla Salmisaareissa ¹⁰⁾); lisäksi tehtiin 14. 9. esitys erikoistehtävistä elintarvikekeskuksessa suoritettavien korvausten suuruuden määrittämisestä. Kaupunginhallitukselle lähetettiin 2. 5. elintarvikekeskuksen lautakunnan kertomus laitoksen toiminnasta v. 1952, 14. 8. v:n 1954 talousarvion palkkaliitteet sekä 28. 8. lautakunnan ehdotus v:n 1954 talousarvioksi elintarvikekeskuksen osalta.

Kiinteistölautakunnalle esitettiin, että elintarvikekeskuksen autoja varten ensi tilassa hankittaisiin autotalli nykyisen tarkoitukseen sopimattomaksi osoittautuneen tallin tilalle ¹¹⁾).

Palkkalautakunnalle tehtiin 30. 10. esitys elintarvikekeskuksen viranhaltijain ja työntekijäin ruoasta perittävän korvauksen perimistavan muuttamisesta sekä eräitä eläkkeen myöntämistä elintarvikekeskuksen työntekijöille koskevia esityksiä.

Lisäksi tehtiin esityksiä, jotka mm. koskivat: 8. 6. autotallin varaamista elintarvikekeskuksen autoille; 29. 8. autotallin vuokran merkitsemistä v:n 1954 talousarvioehdotukseen; 27. 7. jääkaapin varaamista Toukolan konepajan kunnalliseen ruokalaan; 13. 8. kansakoululaisten ruokintaan käytettävän riisin ostolupaa.

Lausunnot. Kaupunginhallitukselle annettiin lausuntoja, jotka koskivat mm. seuraavia asioita: komitean mietintöä kaupungin hankintojen järjestämisestä ¹²⁾ ja komitean mietintöä vanhusten olojen parantamisesta ¹³⁾. 18. 9. annettiin lausunto kaupungin kiinteän omaisuuden tarkastajien kertomuksesta v:lta 1952 ja 2. 10. lisäys ns. luontoisetukomitean mietinnöstä annettuun lausuntoon. Lisäksi puollettiin eräitä anomuksia, jotka koskivat valtiolla työsopimussuhteessa palvelun ajan hyväksilukemista ikälisiä varten.

Yleisten töiden lautakunnalle annettiin lausunto ¹⁴⁾ rakennettavaksi suunnitellun elintarvikekeskuksen ruokatehtaan keskittämisestä Vallilaan.

Lisäksi annettiin lausuntoja, tietoja ym.: ruotsinkielisten kansakoulujen tarkastajalle kouluruoka-annoksista ja kustannuksista, tilastotoimistolle laitoksen viranhaltijoiden ja työntekijöiden v:n 1952 työpäivistä ja palkoista sekä saman vuoden liikevaihdosta. Valtion Viljavarastolle lähetettiin viljan saapumis- ym. ilmoituksia.

Elintarvikekeskus

Henkilökunta. Kertomusvuoden aikana kuului elintarvikekeskuksen henkilökuntaan 182 henkilöä, joista 161 työskenteli ruokatehtaassa ja kunnallisissa ruokaloissa sekä 10 laitoksen Herttoniemen kasvisvarastossa. Kertomusvuoden suurin samanaikainen henkilömäärä oli 153 syyskuussa. Vakinaisia viranhaltijoita oli 82, joista vuoden aikana erosi 6. Työsopimussuhteessa olevia henkilöitä erosi yhteensä 36, joista 5 kausiluontoisessa työssä Herttoniemen kasvisvarastossa työskennelleitä.

¹⁾ Elint. lk. 16. 12. 78 §. — ²⁾ S:n 3. 6. 31 §. — ³⁾ S:n 4. 2. 13 §, 22. 10. 56, 59 §. — ⁴⁾ S:n 20. 3. 20 §. — ⁵⁾ S:n 12. 8. 33 §. — ⁶⁾ S:n 27. 8. 39 §. — ⁷⁾ S:n 25. 9. 47 §. — ⁸⁾ S:n 25. 9. 53 §. — ⁹⁾ S:n 22. 10. 56 §. — ¹⁰⁾ S:n 25. 11. 67 §. — ¹¹⁾ S:n 27. 8. 43 §. — ¹²⁾ S:n 25. 9. 48 §. — ¹³⁾ S:n 25. 9. 49 §. — ¹⁴⁾ S:n 25. 11. 66 §.

Kertomusvuoden aikana nimitettiin 25. palkkaluokan ajomestarin virkaan A. A. Vainio¹⁾, 18. palkkaluokan toimistoapulaisen virkaan L. S. Kukkonen²⁾, 15. palkkaluokan koulukeittäjän virkoihin L. Paasonen²⁾ ja E. Koivisto³⁾, 13. palkkaluokan apulaiskeittäjän virkaan S. Niemiö³⁾ ja 12. palkkaluokan keittiöapulaisen virkoihin S. M. Niemiö²⁾, E. M. Rytönen²⁾ ja S. E. Rönkkö²⁾.

Ikälisiä vastaavia palkankorotuksia palvelusvuosien perusteella lautakunta myönsi⁴⁾ kertomusvuonna 16:lle työsopimussuhteessa kuukausipalkalla työskentelevälle työntekijälle.

Ruokatehdas. Huoneissa suoritettiin perusteellisia maalauksia ja henkilökunnan ruokalan portaikko kunnostettiin. Ompelimoon lisättiin kaksoisikkunat. Kuorimon perunankuorintakoneiden kuorintalevyt uusittiin. Paistosuuneissa suoritettiin perusteelliset korjaukset. Lisäksi suoritettiin sähkövirran jännitteen muutoksista aiheutuneet moottoreiden ym. laitteiden korjaukset.

Ruokalat. Virkamiesruokalan koneellinen välineistö korjattiin. Liikennelaitoksen Koskelan ruokalassa kunnostettiin sähköpaistinpannu.

Herittoniemen kasvisvarasto. Varastorakennuksen ulkoseinissä suoritettiin lahoamisen aiheuttamia korjauksia. Lattialaudoituksen kannatuspilareita ja -vasoja uusittiin. Sähköverkostoa uusittiin ja kunnostettiin. Varastorakennuksen ulkoseinämiä tuettiin ulkopäin. Varastoalueella puron yli johtava puusilta uusittiin.

Laitoksen toiminta. Laitoksen tehtäviin kuului hankkia ja toimittaa elintarvikkeita sekä valmistaa ruokaa kaupungin laitoksille sekä kaupunginhallituksen luvalla suorittaa muutakin elintarvikkeitten välittämistä samoin kuin ruoan valmistusta ja myyntiä.

Elintarvikkeita hankittiin ruoan valmistamiseen laitoksen ruokatehtaassa kaupungin kansakouluille, kunnallisille ruokaloille, eräille oppi- ja yksityiskouluille, ammattikouluille, kaupunginvaltuuston ja -hallituksen määräämiin tilaisuuksiin, lasten leikkikentille sekä eräille yksityisille toiminimille. Elintarvikkeita välitettiin kunnallisille sairaaloille, kunnalliskodille, vanhainkodille, kunnallisille opetuskeittiolle, lastentarhoille ja -kodeille sekä kesäsiirtoloille.

Juurikasveja varastoitiin laitoksen ruokatehdasta varten, kunnallisille sairaaloille, kunnalliskodille ja eräille lastenkotien johtokunnan alaisille laitoksille.

Hankintojen suoritus tapahtui kiinteässä yhteistoiminnassa kaupungin sairaaloiden ja muiden kaupungin ao. laitosten kanssa. Elintarvikekeskus ja sairaalat ostivat siirto- ja kalatuotteet samoista tukkuliikkeistä, jolloin ko. hankinnoista saatiin vuosialennukset ja määrättyistä tavaroista lisäksi kassa-alennukset. Elintarvikekeskus ja sairaalat käyttivät ostotoiminnassaan niitä tukkuliikkeitä, joista ne olivat saaneet edullisimmin ostaa siirto- ja kalatuotteet joko kiinteistötoimiston maatalousosastolta, Tervalammen työlaitokselta tai vapaasta kaupasta. Näiden tarvikkeitten laadusta, määrästä, usein tapahtuvista hintavaihteluista ja toimitusajoista johtuen suoritettiin keskitettyä hankintatoimintaa silloin kun se oli käytännössä tarkoituksenmukaisinta. Kaupungin laitosten talvikauden juurikkaitten hankintatoiminta oli pääosin keskitettynä elintarvikekeskukselle ja kiinteistötoimiston maatalousosastolle. Elintarvikkeita välitettiin 5 kunnalliselle sairaalalle, kunnalliskodille, vanhainkodille, 11 opetuskeittiolle, 7 lastenkodille, 50 lastentarhalle, 12 kesäsiirtolalle ja sielullisesti sairaiden vastaanottoasemalle.

Hankitut tarvikemäärät olivat seuraavat:

Tarvike		Tarvike	
Ruokaleipää, kg (kuiva paino).....	11 710	Suurimoja ja hiutaleita, kg	68 390
Ravintolalimppuja, kg	7 931	Makarooneja, kg	2 943
Kahvileipää, kpl	90 067	Herneitä, kg	73 645
Jauhoja, kg.....	48 675	Kide- ja palasokeria, kg	18 405

¹⁾ Elint. lk. 27. 8. 42 §. — ²⁾ S:n 29. 4. 25 §. — ³⁾ S:n 25. 9. 50 §. — ⁴⁾ S:n 20. 3. 21 §, 12. 8. 36 §, 16. 12. 73 §.

Tarvike		Tarvike	
Siirappia, kg	7 200	Makkaraa, kg	4 102
Omenamarmelaadia, kg	12 070	Lihaa, kg.....	269 773
Kahvia, kg	1 105	Kalaa, tuoretta, kg	7 046
Kuivattuja hedelmiä, kg	29 071	Kalaa, suolattua, kg	1 489
Maitoa, l	762 275	Puolukkaa, kg	32 280
Piimää, l.....	21 150	Virvoitusjuomia, pulloa	32 125
Voita, kg	3 745	Pilsneriä, pulloa	36 120
Margariinia, kg	509	Talouskaljaa, l	5 020
Suolaa, kg	14 650	Savukkeita, rasiaa	59 905
Sipulia, kg	2 397	Piipputupakkaa, pakettia	40
Verta, l	2 717	Sikaareja, kpl	1 190

Herttoniemen juurikasvarastosta välitettiin:

	Perunaa	Porkkanaa	Lanttua	Punajuurta	Kaalaa	Yhteensä, kg
Elintarvikekeskukselle	496 563	23 462	35 560	3 753	6 115	565 453
Kaupungin laitoksille	194 965	31 286	14 832	7 438	3 774	252 295
Ylijäämä	406 000	24 000	36 000	8 000	1 300	475 300
Yhteensä	1 097 528	78 748	86 392	19 191	11 189	1 293 048

Elintarvikkeiden varastointi. Elintarvikekeskuksen, kaupungin lastentarhojen ja -kotien sekä eräiden kaupungin kesäsiirtoloiden käyttöön hankitut siirtomaa- ja eräät muut tuotteet varastointiin laitoksen Helsinginkatu 24:ssä sijaitsevaan keskusvarastoon. Kunnallisille laitoksille hankitut lihamäärät varastointiin tilapäisesti kaupungin teurastamon jäähyttämöön.

Juurikasvarastossa oli kertomusvuoden alussa elintarvikekeskuksen ja eräiden kunnallisten laitosten tarvetta varten: perunaa 258 000 kg, porkkanaa 17 000 kg, lanttua 20 500 kg, punajuurta 6 000 ja kaalia 50 kg eli juurikkaita yhteensä 301 550 kg. Syksyllä 1952 onnistuttiin hankkimaan riittävän kokoista perunaa, joten lajittelua ei tarvinnut suorittaa. Joulukuun lopussa oli varastossa juurikasveja: perunaa 406 000 kg, porkkanaa 24 000 kg, lanttua 36 000 kg, punajuurta 8 000 ja kaalia 1 300 kg eli juurikkaita yhteensä 475 300 kg.

Käyttämättä jäänyt varastotila vuokrattiin seuraaville toiminimille: Osuusliike Valiolle 813 m², Medica Oy:lle 170 m², Sähkölaitokselle 125 m², Kesko Oy:lle 40 m², Helsingin Kauppiaat Oy:lle 15 m², V. Hautaselle 10 m², Suomen Puhallintehdas Oy:lle 5 m² ja Hankintaliike Leikas Oy:lle 10 m². Lisäksi vuokrattiin varastotilaa Hankintaliike Leikas Oy:lle 180 000 kg:n, O. Backmanille 85 000 kg:n ja Vakuutusyhtiö Suomelle 4 000 kg:n suuruisen tavaramäärien säilytystä varten.

Ruoan valmistus ja myynti: Ruokatehtaassa valmistettiin annoksia:

Kansa-, oppi- ja ammattikouluille	4 024 898
Kunnallisille ruokalaille	514 111
Kaupungin leikkikentille ja koulupuutarhoille	67 280
Kaupungin huoltolautakunnan työtuville	67 632
Kaupunginvaltuuston ja -hallituksen tilaisuuksiin	9 751
Yksityisille laitoksille	86 998
Yhteensä	4 770 670

Annoslisäys v:een 1952 verraten oli 294 221.

Valmistettuja annoksia myytiin seuraaville 11 kunnalliselle ruokalalle: huoltovirastolle ja huoltolautakunnan työtuville, Toukolan konepajalle, Sörnäisten kaasutehtaalle, liikennelaitoksen kolmelle ruokalalle, sähkölaitoksen kahdelle ruokalalle, verotusvalmisteluvirastolle sekä Sofiankadun virkamiesruokalalle. Edelleen lähetettiin valmista ruokaa 64 kansakoululle, 3 ammattikoululle, 26 oppikoululle, 13 kaupungin leikkikentälle ja 2 koulupuutarhalle, kaupungin sielullisesti sairaiden vastaanottoasemalle, Vuori-

kadun lastentarhalle, Pellervontien ja Fredrikintorin leikkikouluille, kaupunginvaltuuston ja -hallituksen tilaisuuksiin, Vakuutusyhtiö Fennialle, Ab. P. G. Holm Oy:lle, Invalidisäätiölle, Finlandia Kuva Oy:lle, Suomen Teatterikoululle, Helsingin Työväen Säästöpankille, Oy. Renlund Ab:lle, Tabunovin koulun lastentarhalle, Metalliteos Oy:lle ja Oy. Helsingin Meijeriliikkeelle.

Liikevaihdon jakautuminen kaupungin laitosten sekä muiden ostajien kesken:

	Kaupungin laitokset		Muut	
	mk	%	mk	%
Raaka-aineita	43 588 303	23.2	891 405	0.5
Ruokaa	87 817 296	46.6	52 583 727	27.9
Sekalaista	333 437	0.2	2 992 271	1.6
Yhteensä	131 739 036	70.0	56 467 403	30.0

Tulot ja menot. Tuloja oli kertomusvuonna kaikkiaan 188 206 439 mk, josta elintarvikekeskuksen tuloja oli 186 000 405 mk ja luontoisetukorvauksia 2 206 034 mk.

Elintarvikekeskuksen menot jakaantuivat seuraavasti:

	Määrärahat yhteensä, mk	Menot tilien mukaan, mk	Säästö (+) tai yiytyys (-), mk
Palkkiot	129 000	102 100	+ 26 900
Vakinaiset viranhaltijat	25 096 420	22 484 132	+ 2 612 288
Tilapäiset viranhaltijat	347 880	347 880	—
Muut palkkamenot	16 897 800	17 669 729	— 771 929
Vuokra	3 160 088	3 116 988	+ 43 100
Vedenkulutus	400 000	598 413	— 198 413
Lämpö	5 491 550	4 103 560	+ 1 387 990
Valaistus	700 000	690 253	+ 9 747
Kaluston hankinta	2 100 000	2 323 006	— 223 006
Kaluston kunnossapito	1 400 000	1 717 373	— 317 373
Tavaran ostot	110 000 000	114 672 974	— 4 672 974
Käyttövarat	3 300 000	3 125 374	+ 174 626
Korjaukset	200 000	438 153	— 238 153
Kansaneläke- ja lapsilisämaksut	2 500 000	2 235 270	+ 264 730
Yhteensä	171 722 738	173 625 205	— 1 902 467

Kassa- ja tiliviraston menot olivat seuraavat:

Vakinaiset viranhaltijat	3 534 040	3 526 326	+ 7 714
Tilapäiset viranhaltijat	274 680	342 641	— 67 961
Muut palkkamenot	186 960	184 110	+ 2 850
Yhteensä	3 995 680	4 053 077	— 57 397
Yhteensä	175 718 418	177 678 282	— 1 959 864

Ylijäämää oli 10 528 157 mk.